CHANGEMAKER

CHANGEMAKERIN
ROOLIKORTTIHARJOITE

OHJEITA

HARJOITTEEN TAVOITE

Roolikorttiharjoitteen teemoja ovat ihmisoikeudet, syrjintä sekä epäoikeudenmukaisuus.

Harjoitteessa osallistujia kannustetaan eläytymään heille annettuun rooliin. Harjoitteen tavoitteina on lisätä empatiakykyä erilaisuutta kohtaan, kasvattaa osallistujien tietoisuutta epäoikeudenmukaisuudesta globaalissa maailmassa sekä tarkastella kriittisesti omia ennakkoluuloja.

TOTEUTUS

Harjoite toteutetaan liikkumalla rivissä tai ympyrässä, joten tarvitset sen toteuttamiseen riittävän suuren tilan. Harjoitteen aluksi ohjaaja pyytää osallistujia asettumaan rinnakkain riviin tai ympyrän kehälle ja jakaa jokaiselle osallistujalle roolikortin. Jos osallistujia on enemmän kuin roolikortteja, voi saman roolin antaa useammalle osallistujalle. Jos taas roolikortteja on enemmän kuin osallistujia, kaikkia kortteja ei tarvitse käyttää. Ohjaaja pyytää osallistujia olemaan näyttämättä korttia muille osallistujille ja lukemaan roolin kuvauksen rauhassa itsekseen. Ohjaaja pyytää osallistujia pyrkimään **eläytymään saamaansa hahmoon** mahdollisimman hyvin.

Jotta osallistujat onnistuvat eläytymään saamaansa hahmoon, ohjaaja voi esittää heille aluksi **herätteleviä kysymyksiä**. Pitämällä riittävät tauot kysymyskokonaisuuksien välissä ohjaaja antaa osallistujille aikaa pohtia rooliaan. Kysymyksiin ei tarvitse vastata, vaan osallistujat voivat miettiä niitä hiljaa itsekseen.

Herättelevien kysymysten jälkeen siirrytään varsinaiseen harjoitteeseen. Ohjaaja kertoo osallistujille esittävänsä heille **väittämiä** arkipäiväisistä asioista. Jos osallistujan roolihahmo voisi vastata väittämään ”kyllä”, osallistuja astuu rivistä askelen eteenpäin tai ympyrässä askeleen kohti ympyrän keskustaa. Jos vastaus on ”ei”, osallistuja ei liiku. Ohjaaja pitää kysymysten välillä riittävät tauot, jotta osallistujat ehtivät miettiä vastauksiaan.

Harjoitetta jatketaan 10-15 kysymyksen ajan. Tämän jälkeen ohjaaja voi pyytää muutamia osallistujia joukon eri puolilta kertomaan roolihahmonsa kaikille. Ohjaaja kehottaa osallistujia istumaan takaisin paikoilleen. Harjoite päättyy yhteiseen purkuun.

VINKKINÄ VETÄJÄLLE!

Pohdi ennen harjoitteen vetämistä, millaisia ennakkokäsityksiä sinulla on elämästä eri puolilla maailmaa. Uutisissa kuva monesta maasta keskittyy köyhyyteen, nälänhätään ja sotiin. Vaikka nämä asiat ovat monessa maassa todellisuutta, on elämä ympäri maailmaa monipuolista ja moni tarina jää kurjuuteen keskittymisen vuoksi huomiotta.

Voit tutustua teemaan esimerkiksi lukemalla Martta Kaskisen artikkelin ”Onko järjestöjen kehitysmaakuvastolle vaihtoehtoa?”, Globalisti-lehti 1/2019.

Lehti löytyy www.changemaker.fi/globalisti

ROOLIHARJOITTEEN PURKU

Harjoite puretaan yhdessä keskustellen apukysymysten avulla. Osallistujien kanssa pohditaan ihmisoikeuksien (poliittiset, sosiaaliset, taloudelliset, kulttuuriset) toteutumista maailmassa. Purussa on hyvä nostaa esille myös, millaisia ennakkokäsityksiä osallistujilla on elämästä eri puolilla maailmaa ja miten ne ovat syntyneet. Keskustelussa voidaan paljastaa loppujenkin osallistujien roolit.

HUOM!

Roolikortin kuvauksen avulla voi vastata vain osaan kysymyksistä, minkä vuoksi osallistujien tulee käyttää ennakkotietojaan ja mielikuvitustaan sekä pyrkiä eläytymään roolihahmoonsa. Osallistujille kannattaa korostaa, ettei haittaa, vaikka ei tietäisi kysymyksiin ns ”oikeita” vastauksia. Tärkeintä on pyrkiä eläytymään hahmoon ja vastata sen pohjalta. Voit myös muistuttaa osallistujia, että asiat ovat harvoin niin mustavalkoisia, kuin miltä ne vaikuttavat.

HERÄTTELEVÄT KYSYMYKSET

- Millainen lapsuutesi oli?
- Missä asuit?
- Millaisia leikkejä leikit?
- Millaista työtä vanhempasi tekivät?
- Millaista arkesi on nyt?
- Miten vietät aikaasi?
- Mitä puuhailet aamuisin, iltapäivisin tai iltaisin?
- Millainen on elämäntyylisi?
- Missä asut?
- Kuinka paljon rahaa ansaitset kuukaudessa?
- Mitä teet vapaa-ajallasi? Entä lomallasi?
- Mistä olet innostunut? Entä mitä pelkäät?

OHJAAJAN MUISTILISTA:

1. Osallistujat riviin tai ympyrään
2. Roolikorttien jako ja rooleihin tutustuminen
3. Herättelevät kysymykset, jotka auttavat eläytymään hahmoon
4. Väitteet ja askeleiden ottaminen
5. Harjoitteen purku kysymysten avulla

14-vuotias tyttö Guatemalassa

Isäsi on pienviljelijä ja äitisi käsityöläinen. Koulunkäynnin ohella autat vanhempiasi kotitöissä.

15-vuotias poika Sierra Leonessa

Sinut siepattiin sisällissodan aikaan taistelijaksi sissijoukkoon, kun olit vasta lapsi. Nyt olet kuntoutusleirillä, jossa saat käydä koulua ja harrastaa. Aikasi kuntoutuksessa päättyy pian ja olet huolissasi tulevaisuudesta.

21-vuotias nuori nainen Suomessa

Asut vuokra-asunnossa ja käyt yliopisto-opintojesi ohella töissä. Olet ottanut lainan pystyäksesi maksamaan asuntosi kalliin vuokran.

19-vuotias nuori mies Romaniasta

Olet kiertänyt perheesi kanssa ympäri Eurooppaa, mutta olette asettunut Helsinkiin. Perheesi asuu tuttavaperheen luona. Päivisin tienaat rahaa katusoittajana ja myymällä Iso numero -lehteä.

32-vuotias nainen Nepalissa

Asut perheesi kanssa Nepalin pääkaupungissa Kathmandussa, jossa työskentelet kampaajana. Säästät rahaa opintoja varten.

9-vuotias poika Puerto Ricossa

Äitisi menehtyi hurrikaanissa ja kotinne tuhoutui täysin. Olet väliaikaismajoituksessa isäsi ja tätisi kanssa.

Ira Yksinen 2012
Ira Yksinen 2012
Ira Yksinen 2012
Ira Yksinen 2012
Ira Yksinen 2012
Ira Yksinen 2012

66-vuotias nainen Suomesta

Olet muuttanut Australiaan, missä kotisi tuhoutui maastopaloissa ja jouduitte miehesi kanssa pakenemaan sisämaahan. Asutte tytärpuolesi vierashuoneessa ja odotatte vakuutusrahoja, jotta voitte ostaa uuden kodin.

13-vuotias tyttö Kiinassa

Asut isovanhempiesi luona, koska vanhempasi ovat siirtotyöläisinä vaatetehtaassa 2000 km:n päässä. Tapaat heitä vain harvoin.

35-vuotias mies Bangladeshissa

Ilmastonmuutoksen vuoksi lisääntyneet tulvat ovat tehneet kotikylässäsi viljelemisestä epävarmaa. Olet siirtynyt kasvattamaan vihanneksia veden päällä kelluvien alusten päällä, minkä ansiosta satosi ja tulosi ovat kasvaneet.

6-vuotias poika Nigeriassa

Molemmat vanhempasi menehtyivät Aids:iin, mutta et itse kanna virusta. Asut isoäitisi luona.

12-vuotias tyttö Ugandassa

Olet ollut syntymästäsi saakka kuuro etkä ole käynyt koulua. Vanhempasi haluaisivat lähettää sinut kuurojen kouluun, mutta koulu on liian kaukana ja kallis.

31-vuotias nainen Norjassa

Olet naimisissa naisen kanssa. Teillä on yhteisäitiys perheenne lapsesta.

Tra Skerner 2012
Tra Skerner 2012
Tra Skerner 2012
Tra Skerner 2012
Tra Skerner 2012
Tra Skerner 2012

19-vuotias mies Gambiassa

Ympäröivä yhteiskunta ei hyväksy homoseksuaalisuuttasi. Olet kokenut fyysistä väkivaltaa seksuaalisen suuntautumisesi takia.

14-vuotias tyttö Kambodzhassa

Astuit 10-vuotiaana maamiinaan ja menetit jalkasi. Koska kulkeminen kouluun olisi hankalaa, olet jäänyt kotiin auttamaan äitiäsi. Punotte yhdessä koreja, joita isäsi myy paikallisella torilla.

20-vuotias nainen Intiassa

Asut perheesi kanssa Mumbaissa ja opiskelet yliopistossa. Isäsi on valtion virkamies, joten perheelläsi on varaa maksaa koulutuksesi.

24-vuotias nainen Belgiassa

Pienen pojan yksinhuoltajana saat elatusmaksua entiseltä mieheltäsi. Teet vuorotyötä ja vanhempasi avustavat lastenhoidossa.

17-vuotias tyttö Chilessä

Käyt koulua ja haaveilet lääkärin ammatista. Vanhempasi ovat kaivostyöläisiä, mutta kannustavat sinua pyrkimään yliopistoon.

23-vuotias mies Kongossa

Olet naimisissa ja sinulla yksi lapsi. Olet valmistunut tuetun ammattikoulutuksen avulla puusepäksi ja perustanut yhdessä luokkatoveriesi kanssa yhteisen yrityksen. Pidät työstäsi ja haluat ottaa vastuun omasta ja perheesi elämästä.

Ica Hansen 2012
Ica Hansen 2012
Ica Hansen 2012
Ica Hansen 2012
Ica Hansen 2012
Ica Hansen 2012

Tea Hansen 2012
Tea Hansen 2012
Tea Hansen 2012
Tea Hansen 2012
Tea Hansen 2012
Tea Hansen 2012

78-vuotias nainen Egyptistä

Olet tullut aikanaan Japaniin Egyptistä turvapaikanhakijana. Elät yhteiskunnassa, jossa vanhempia ihmisiä kunnioitetaan suuresti. Olet kuitenkin kohdannut paljon syrjintää taustasi vuoksi.

54-vuotias nainen Tansaniassa

Lapsesi ovat jo aikuisia ja heillä on omat perheensä. Työskentelet orpokodissa, jossa asuu kehitysvammaisia poikia.

24-vuotias mies Egyptissä

Opiskelet yliopistossa. Osallistuit hallituksen vastaiseen mielenosoitukseen ja olet ollut poliisin pidättämänä virkavallan vastustamisen takia jo viikon.

16-vuotias poika Syyriassa

Käyt päivisin lukion ensimmäistä luokkaa ja iltaisin yliopisto-opintoihin valmentavalla kurssilla, jotta pärjäisit yliopiston pääsykokeissa. Asut vanhempiesi kanssa pienessä kaksiossa.

16-vuotias poika Etelä-Ranskassa

Asut Lyonissa ja sinulla on viisi sisarusta. Äitisi on kotiäiti ja isäsi on perushoitaja. Oman rahan saamiseksi jaat mainospostia kerran viikossa.

28-vuotias nainen Afganistanissa

Asut Afganistanin ja Pakistanin rajaseuduilla vanhoillisessa yhteisössä. Sinut on 15-vuotiaana naitettu itseäsi vanhemmalle miehelle. Sinulla on neljä lasta.

25-vuotias nainen Nepalissa

Asut Kathmandussa omassa vuokra-asunnossasi. Työskentelet ihmisoikeusjärjestössä, joka toimii yhteiskunnan heikko-osaisimpien auttamiseksi.

14-vuotias tyttö Somaliassa

Kuulut vanhempiesi kanssa yhteiskunnan hyväosaisiin. Asutte omakotitalossa ja haaveilet laulajan urasta.

43-vuotias mies Irakista

Olet 43-vuotias lääkäri Irakista. Jouduit jättämään kotimaasi sodan takia. Olet pakolaisena Suomessa, missä toimit bussikuskina.

40-vuotias nainen Perussa

Kyläpankista saadun lainan avulla perustit oman sekatavarakaupan, jonka tuottamilla voitoilla olet pystynyt rahoittamaan kolmen lapsesi koulunkäynnin.

30-vuotias nainen Suomessa

Olet opiskellut ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Sinulla on kaksi lasta ja aviomies.

15-vuotias tyttö Suomessa

Asut Jämsässä. Äitisi on töissä nuoriso-ohjaajana. Isäsi joutui varhaiseläkkeelle, kun paikallinen paperitehdas lakkautettiin. Sinulla ei ole sisaruksia.

Tea Werner 2012
Tea Werner 2012
Tea Werner 2012
Tea Werner 2012
Tea Werner 2012
16
Tea Werner 2012

22-vuotias mies Hondurasissa

Asuinseutusi on jakaantunut keskenään taisteleviin jengeihin. Olet ollut mukana yhdessä jengeistä jo useamman vuoden ja kohdannut paljon väkivaltaa.

23-vuotias nainen Kongossa

Asut pääkaupungissa Kinshasassa yhdessä aviomiehesi kanssa. Olet raskaana. Aseelliset levottomuudet jatkuvat kotimaassasi.

35-vuotias nainen Mosambikissa

Asut maan pääkaupungissa Maputossa. Olet opiskellut korkeakoulututkinnon paikallisessa yliopistossa, jossa työskentelet opettajana. Maaseudulla asuva isäsi on sairastunut, etkä pääse tapaamaan häntä töiden vuoksi niin usein, kuin haluaisit.

15-vuotias poika Englannissa

Asut teollisuuskaupungissa. Vanhempasi ovat jääneet työttömiksi. Unelmoit jalkapalloilijan urasta.

26-vuotias mies Nigeriasta

Olet saanut turvapaikan Espanjasta. Työskentelet ravintolassa kokkina. Haaveilet korkeakouluopinnoista.

47-vuotias mies Yhdysvalloissa

Vaimosi kuoli kymmenen vuotta sitten. Hänen kuolemansa jälkeen alkoholisoiduit ja jouduit asunnottomaksi. Välisi sukuusi ja ystäviisi ovat katkenneet.

VÄITTEET

Ohjaaja valitsee 10-15, kaksi tai kolme kustakin kategoriasta

TALOUDELLINEN TILANNE

- Et ole koskaan kohdannut vakavaa taloudellista ongelmaa
- Sinulla on asuinpaikka
- Kodissasi on sähköt
- Voit lähteä lomalle vähintään kerran vuodessa
- Sinulla on pääsy nettiin

TURVALLISUUS

- Elät maassa, jossa ei sodita
- Sinua ei ole syrjitty alkuperäsi tai vakaumuksesi takia
- Uskallat hakea apua poliisilta tai muulta viranomaiselta
- Et pelkää häirintää tai hyökkäyksen kohteeksi joutumista kadulla tai mediassa
- Tiedät, kenen puoleen kääntyä, jos todella tarvitset apua
- Pääset tarvittaessa lääkäriin
- Kulttuuri ja yhteiskunnallinen osallistuminen

KULTTUURI JA YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN

- Tunnet, että kielesi, kulttuurisi ja uskontosi ovat yhteiskunnassasi hyväksyttyjä
- Koet, että sinun näkemyksiäsi ja mielipiteitäsi kuunnellaan ja arvostetaan
- Muut ihmiset kysyvät sinulta neuvoja ja apua erilaisissa tilanteissa
- Voit kutsua kavereita luoksesi
- Voit äänestää vaaleissa
- Voit viettää juhlapäiviä sukulaistesi ja ystäviesi kanssa
- Sinulla on passi, jolla voit matkustaa suurimpaan osaan maista

TULEVAISUUS

- Suhtaudut positiivisesti tulevaisuuteesi
- Voit opiskella ja valmistua haluamaasi ammattiin
- Et pelkää lastesi tulevaisuuden puolesta
- Olet käynyt useamman vuoden koulua
- Voit olla varma siitä, että saat huomenna ruokaa ja puhdasta juomavettä
- Voit valita puolisosi itse

PURKUKYSYMYKSIÄ

- Miltä askeleiden ottaminen tuntui?
- Entä miltä tuntui, jos et päässyt eteenpäin?
- Oliko hetkiä, jolloin tuntui, että omat perusoikeudet eivät toteutuneet?
- Kuinka helppoa tai vaikeaa oli eläytyä omaan rooliin?
- Minkä kysymysten kohdalla et ollut varma, voisitko ottaa askeleen eteenpäin?
- Miten eläydyit rooliisi – käyttämällä mielikuvitusta vai jostain (uutisista, kirjoista, tarinoista?) saatua tietoa roolihahmon elämästä?
- Millaisen kuvan media antaa elämästä roolihahmosi kotimaassa? Kuvaako median antama kuva kaikkien maassa asuvien ihmisten elämää? Miten media vaikuttaa siihen, miten suhtaudumme erilaisista taustoista tuleviin ihmisiin?
- Jos ajattelet omaa elämääsi, kuinka paljon olisit kenties voinut liikkua? Miltä se tuntuu suhteessa siihen, kuinka paljon roolihahmosi sai liikkua?
- Mitä voisit tehdä omassa elämässäsi, että maailmassa olisi vähemmän epäoikeudenmukaisuutta?
- Entä mihin asioihin et pysty itse vaikuttamaan? Kenen vastuulla on muuttaa asioita?
- Olisitko itse valmis luopumaan jostain etuoikeuksistasi (esimerkiksi uuden elektroniikan tai uusien vaatteiden ostaminen), jos voisit sillä vähentää epäoikeudenmukaisuutta maailmassa?

MIKÄ ON CHANGEMAKER?

Changemaker on Kirkon Ulkomaanavun vaikuttamisverkosto, jossa nuoret oppivat vaikuttamaan globaalin oikeudenmukaisuuden puolesta. Changemakerissa nuoret oppivat, miten yhteiskunnallisiin ongelmiin ja epäoikeudenmukaisiin rakenteisiin voi vaikuttaa Suomessa ja maailmanlaajuisesti. Verkostossa nuoret järjestävät tapahtumia, koulutuksia ja vaikuttamistoimintaa globaaleista teemoista. Lisäksi Changemaker tuottaa materiaaleja, joiden avulla voi tutustua globaalikasvatuksen sekä vaikuttamisen kysymyksiin.

Lue lisää www.changemaker.fi

MUISTINPANOJA

Roolikorttiharjoite pohjautuu Euroopan neuvoston tuottaman Compass -ihmisoikeuskoulutusmateriaalin (Compass – A Manual on Human Rights Education with Young People. Council of Europe. 2002) samannimiseen harjoitteeseen. Harjoite on julkaistu muokattuna versiona Changemakerin Rippikoulupaketissa vuonna 2012. Materiaali on päivitetty ja julkaistu uudelleen omana materiaalinaan vuonna 2020.

Harjoitteen päivitys: Changemaker-vapaaehtoiset Essi Kurki ja Petteri Näreikkö sekä koordinaattorit Matias Uusisilta ja Helmi Saksholm
Harjoitteen kommentointi: Martta Kaskinen ja Tommi Vornanen
Kuvitus: Tea Ikonen, Taittopaja Pikku Ihme
Taitto: Mikael Björkman

Aineiston on tuottanut Kirkon Ulkomaanavun nuorisoverkosto Changemaker.